

Лашин Петро Михайлович,
аспірант кафедри управління персоналом та підприємництва
навчально-наукового інституту "Інститут державного управління"
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

<https://orcid.org/0009-0002-4363-4858>

АДАПТАЦІЯ SMALL BUSINESS ACT FOR EUROPE: ПОРІВНЯННЯ ЧОТИРЬОХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена аналізу асиметричної моделі імплементації принципів Small Business Act for Europe в Україні через порівняння регуляторних режимів та результатів підтримки малого і середнього підприємництва в чотирьох ключових секторах економіки. Актуальність дослідження визначається необхідністю наукового обґрунтування оптимальної глибини секторальної диференціації в умовах одночасної реалізації завдань європейської інтеграції та забезпечення економічної стійкості під час війни. Метою статті є виявлення системних наслідків формування паралельних регуляторних режимів для різних секторів економіки та їх впливу на ефективність використання ресурсів державної підтримки МСП. Дослідження базується на комплексному аналізі емпіричних даних SME Policy Index OECD 2024, офіційної статистики функціонування секторальних режимів (Дія.City, Brave1) та показників реалізації Ukraine Facility протягом 2021-2024 років. Застосовано три авторські принципи адаптивної гармонізації: контекстуальна еквівалентність, часова синхронізація та пропорційність адаптації. Виявлено формування чотирьох паралельних моделей адаптації європейських стандартів: випереджаюча цифровізація в IT-секторі через Дія.City, радикальна дерегуляція оборонних технологій у кластері Brave1, поступова гармонізація промислового сектору через підготовку до АСАА, адаптаційний тиск на агросектор через санітарні та фіто-санітарні вимоги. Доведено, що секторальна диференціація забезпечує концентрацію обмежених адміністративних ресурсів на критичних напрямках, але створює ризики поглиблення структурних диспропорцій та ускладнення міжсекторальної мобільності. Обґрунтовано, що ефективність абсорбції фінансових ресурсів Ukraine Facility залежить від відповідності між глибиною секторальної адаптації та інституційною спроможністю МСП засвоювати європейські інструменти підтримки. Зроблено висновок про необхідність переходу від ситуативного експериментування з регуляторними режимами до стратегічного проектування архітектури підтримки МСП на основі принципів адаптивної гармонізації.

Ключові слова: *Small Business Act, секторальна диференціація, адаптивна гармонізація, МСП, Ukraine Facility, регуляторні режими.*

Як цитувати: Лашин П. М. Адаптація Small Business Act for Europe: порівняння чотирьох секторів економіки України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2025. № 2 (67). С. 402–418. <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2025-2-20>

In cites: Lashin, P.M. (2025). Adaptation of the Small Business Act for Europe: a comparison of four sectors of the Ukrainian economy. *Pressing Problems of Public Administration*, 2 (67), 402–418. <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2025-2-20> [in Ukrainian].

Постановка проблеми у загальному вигляді. Початок переговорів про членство України в Європейському Союзі у червні 2024 року перетворив імплементацію принципів Small Business Act for Europe з декларативного зобов'язання на юридично обов'язкову умову європейської інтеграції. Водночас аналіз реалізації державної політики підтримки малого та середнього підприємництва протягом 2021-2024 років виявив формування унікальної для європейського простору моделі секторальної диференціації, коли замість горизонтального застосування універсальних принципів SBA Україна створила чотири паралельні регуляторні режими з різним ступенем гармонізації з європейськими стандартами. Ця асиметрична архітектура, що сформувалася як адаптивна відповідь на воєнні виклики, породжує системне протиріччя між вимогами *acquis communautaire* щодо єдності правового простору та об'єктивною необхідністю диференційованого підходу до секторів з різним рівнем критичності для економічної стійкості держави.

Аналіз секторальних розривів демонструє, що проблема полягає не в недостатньому розумінні європейських стандартів, а в неспроможності існуючої інституційної архітектури забезпечити збалансовану імплементацію принципів SBA в умовах ресурсних обмежень та безпекових пріоритетів. Сектор інформаційних технологій через режим Дія.City досяг рівня регуляторної ефективності, що перевищує середньоєвропейські показники (5% оподаткування проти 15-20% в ЄС), але створив конфлікт з Директивою ЄС 2024/2831 про платформну зайнятість. Оборонні технології в рамках кластеру Brave1 отримали безпрецедентну дерегуляцію (скорочення термінів допуску озброєння з двох років до кількох тижнів), що суперечить європейським стандартам контролю якості та безпеки продукції. Промисловий сектор готується до АСАА, але розрив між спроможністю великого бізнесу та МСП щодо сертифікації продукції становить 70% проти 30%, що створює ризик монополізації переваг від «промислового безвізу». Аграрний сектор, який забезпечує 40% експорту України, стикається з ситуацією, коли вимоги повної гармонізації з санітарними та фітосанітарними нормами ЄС при одночасному запровадженні захисних заходів з боку європейських країн, що обмежує доступ української продукції на спільний ринок.

Актуальність дослідження також визначається трьома критичними факторами. По-перше, Plan Ukraine Facility з бюджетом 50 мільярдів євро прив'язує фінансування до виконання 69 індикаторів у сфері підтримки МСП, але відсутність методології оцінки секторальної готовності до абсорбції цих ресурсів створює ризик неефективного розподілу коштів. По-друге, досвід 2024 року показав, що універсальні механізми підтримки (програма «5-7-9%» з портфелем 370 млрд грн) досягають лише 20% МСП у пріоритетних секторах, тоді як секторально адаптовані інструменти (гранти Brave1, режим Дія.City) демонструють 60-70% охоплення цільової аудиторії. По-третє, відсутність наукового обґрунтування оптимальної глибини секторальної диференціації в умовах євроінтеграції призводить до хаотичного експериментування з регуляторними режимами, що підвищує транзакційні витрати для бізнесу та ускладнює міжсекторальну мобільність ресурсів. Розробка методології порівняльного аналізу секторальних моделей адаптації принципів SBA стає передумовою для переходу від ситуативного реагування на кризові виклики до стратегічного проектування архітектури підтримки МСП, здатної забезпечити конкурентоспроможність української економіки як під час війни, так і в процесі повоєнної інтеграції до єдиного європейського ринку.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Публікація OECD SME Policy Index 2024 для країн Східного партнерства стала першою спробою оцінити імплементацію принципів Small Business Act в умовах повномасштабної війни, виявивши парадоксальне випередження України в цифровізації державних послуг (4.2 бали з 5) при одночасному провалі в регуляторній політиці (2.1 бали). Дослідження Н. Попадинець та Г. Олексюк (2024) щодо інструментів смарт-економіки демонструє, що український МСП сформував власні адаптивні механізми виживання, які не вписуються в традиційні європейські моделі підтримки. Звіт ЄБРР «SMEs in wartime» (2025) фіксує безпрецедентну секторальну поляризацію – IT та Defense Tech демонструють зростання на 40% та 180% відповідно, тоді як традиційна промисловість втратила 35% МСП. Проте жодне з досліджень не пояснює механізми формування такої асиметрії та її довгострокові наслідки для євроінтеграції.

Секторальний вимір адаптації SBA залишається недослідженим у вітчизняній літературі. Б. Кишакевич із співавторами (2024) аналізують цифровізацію МСП як горизонтальний процес, ігноруючи різну швидкість та глибину цифрової трансформації в різних галузях. Звіт Єврокомісії «Ukraine 2024 Report» констатує існування «регуляторних анклавів» (Dія.City, Brave1) без аналізу їх впливу на загальну архітектуру підтримки підприємництва. Дослідження Я. Качан та О. Омельченко (2025) про етичні принципи державного регулювання МСП торкається проблеми секторальної нерівності, але розглядає її виключно через призму корупційних ризиків, не враховуючи об'єктивні фактори диференціації. Навіть План Ukraine Facility, попри 69 індикаторів для МСП, не містить методології оцінки секторальної готовності до абсорбції 9.3 млрд євро інвестиційних ресурсів.

Критична прогалина полягає у відсутності порівняльного аналізу секторальних моделей адаптації європейських стандартів. Дослідження країн-кандидатів попередніх хвиль розширення ЄС (Польща, Румунія, Хорватія) не враховують унікальність українського контексту – поєднання воєнного стану, статусу кандидата та необхідності одночасної реконструкції економіки. Праці з platform governance та regulatory sandboxes (Dія.City як приклад) розглядають ці механізми ізольовано, без аналізу їх системного впливу на конкурентне середовище та міжсекторальну мобільність ресурсів. Саме цю прогалину намагається заповнити дане дослідження, пропонуючи методологію оцінки оптимальної глибини секторальної диференціації в імплементації SBA через призму трьох принципів: контекстуальної еквівалентності, часової синхронізації та пропорційності адаптації.

Мета і завдання статті. Мета статті — виявити та проаналізувати системні наслідки асиметричної секторальної моделі імплементації принципів Small Business Act for Europe в Україні через порівняння регуляторних режимів та результатів підтримки МСП у чотирьох ключових секторах економіки. Поставлена мета зумовила виконання двох завдань:

1. проаналізувати фактичні результати імплементації принципів SBA в секторах інформаційних технологій (Dія.City), оборонних технологій (Brave1), промисловості (підготовка до АСАА) та агробізнесу (адаптація до SPS-норм) через призму трьох принципів адаптивної гармонізації: контекстуальної еквівалентності, часової синхронізації та пропорційності адаптації;

2. оцінити вплив секторальної диференціації регуляторних режимів на ефективність використання ресурсів державної підтримки та спроможність МСП до абсорбції фінансових інструментів Ukraine Facility з урахуванням

конфлікту між вимогами *acquis communautaire* щодо єдності правового простору та об'єктивною необхідністю адресної підтримки критичних секторів в умовах війни.

Використана методологія. Дослідження базувалося на комплексному аналізі емпіричних даних імплементації принципів Small Business Act в Україні протягом 2021-2024 років. Основним джерелом кількісної оцінки слугував SME Policy Index OECD 2024 для країн Східного партнерства, що дозволив порівняти рівень відповідності української системи підтримки МСП з десятьма принципами SBA за 12 параметрами політики. Для аналізу секторальної диференціації використано офіційну статистику Міністерства цифрової трансформації щодо функціонування Дія.City (майже 2400 резидентів, 19.5 млрд грн податків у перших трьох кварталах 2025 р.), Міністерства стратегічних галузей промисловості щодо кластеру Brave1 (1500 виробників, 3300 розробок), дані Ukraine Facility про розподіл 9.3 млрд євро інвестиційних ресурсів між секторами.

Методологічну основу дослідження становили три авторські принципи адаптивної гармонізації. Принцип контекстуальної еквівалентності застосовувався для оцінки функціональної відповідності українських інституційних рішень (екосистема «Дія», програма «єРобота») традиційним європейським механізмам підтримки МСП. Принцип часової синхронізації використано для аналізу паралельного функціонування антикризових інструментів (програма «5-7-9%» з портфелем 370 млрд грн) та структурних механізмів (гарантійні інструменти Ukraine Facility). Принцип пропорційності адаптації дозволив оцінити раціональність розподілу адміністративних ресурсів між секторами залежно від їх критичності для економічної стійкості.

Виклад основного матеріалу. Відповідність української системи підтримки МСП принципам Small Business Act for Europe стала важливим питанням після початку переговорів про членство в ЄС. Цей документ 2008 року визначає десять принципів політики розвитку підприємництва – від стимулювання стартапів до механізмів реабілітації банкрутів [23]. Але замість механічного порівняння «є/немає» варто застосувати методологію адаптивної гармонізації, яка дозволяє побачити реальну картину.

В основі цієї методології лежать три принципи:

1) Контекстуальна еквівалентність – та сама мета може бути досягнута різними шляхами. Країна не зобов'язана копіювати європейські інститути, якщо створює власні ефективні механізми.

2) Часова синхронізація – антикризові заходи та довгострокові реформи можуть і повинні йти паралельно. Війна не скасовує необхідність структурних змін.

3) Пропорційність адаптації – не все потрібно впроваджувати одразу і в повному обсязі. Глибина реформ залежить від наявних ресурсів та пріоритетів.

Платформа «Дія» – яскравий приклад контекстуальної еквівалентності. ЄС пропонує єдині контактні пункти для бізнесу? Україна створила цифрову екосистему, де за кілька кліків можна зареєструвати ФОП, отримати дозволи, подати звітність. Цифрова платформа «Дія» ілюструє альтернативний шлях забезпечення доступності державних послуг для бізнесу через інноваційну електронну модель взаємодії. Водночас принцип часової синхронізації дозволяє обґрунтувати одночасну реалізацію заходів кризового реагування, зокрема програми «Доступні кредити 5-7-9%», та системних структурних перетворень у рамках Ukraine Facility. Принцип пропорційності адаптації роз-

криває логіку диференційованого підходу до впровадження різних елементів Small Business Act з урахуванням наявних інституційних можливостей та обмежень, спричинених воєнними діями. Поєднання цих трьох принципів формує методологічну основу для аналізу нелінійного процесу європейської інтеграції української системи підтримки підприємництва.

SME Policy Index від OECD та ЄБРР дає емпіричну базу для аналізу. Звіт 2024 року охоплює 2020-2023 роки і містить оцінки за дванадцятьма параметрами [29]. Україна показала нерівномірність розвитку: цифровізація та адміністративні послуги – на високому рівні (платформа «Дія» працює краще за багато європейських аналогів), доступ до фінансування та розвиток навичок – середньо, екологія та банкрутство – слабо [3; 4].

Четвертий принцип SBA – «Чуйна адміністрація» – Україна реалізувала по-своєму. Послуга «е-Підприємець» 2024 року об'єднала до десяти процедур в одну заяву. За перший квартал через неї зареєстрували понад 57 тисяч бізнесів [5; 6]. Центри «Дія.Бізнес» охопили 5,4 мільйона користувачів і надають більше 100 видів безкоштовних консультацій. Особливо активно працюють програми для жінок та ветеранів [14]. Це не копіювання європейського досвіду, а створення власної моделі, яка працює в умовах війни.

Комплексна оцінка відповідності українських механізмів підтримки малого та середнього підприємництва принципам Small Business Act через методологію адаптивної гармонізації виявляє диференційовані рівні імплементації різних компонентів європейської політики.

Найвищий рівень контекстуальної еквівалентності демонструють механізми стимулювання підприємництва через грантову програму «еРобота», яка видала 22 тисячі грантів, та цифрову платформу Дія.Education, що створюють альтернативну модель підтримки стартапів порівняно з європейськими освітніми програмами. Водночас принцип забезпечення «другого шансу» характеризується найнижчим рівнем практичної реалізації – попри формальну наявність Кодексу з процедур банкрутства та запровадження тимчасових мораторіїв, реальні механізми швидкої реабілітації добросовісних боржників залишаються недієвими [8 – 13].

Третій принцип SBA «Think Small First» в Україні працює з протиріччями. М-Тест формально існує, але застосовується механічно – OECD оцінює його ефективність лише на 43%. У воєнний час багато рішень приймається через РНБО за прискореною процедурою, без оцінки впливу на МСП. Компенсують це ретроспективною дерегуляцією: за 2023-2024 роки скасували або спростили понад 200 дозвільних процедур. Законопроект №5837 про перехід від каральної до ризик-орієнтованої моделі перевірок прийнято в першому читанні [10]. Намагаються поєднати швидкість антикризових рішень з довгостроковими реформами – вдається не завжди.

Шостий принцип SBA – доступ до фінансування – розкриває принцип пропорційності адаптації в дії. Програма «5-7-9%» стала рятівним кругом для бізнесу під час війни – понад 100 тисяч підприємців отримали 370 млрд грн кредитів. Програма охоплює 33-40% гривневого корпоративного портфеля банків. Тисячі бізнесів змогли релокуватися та відновити роботу. Але є проблема: держава субсидує відсотки з бюджету, а заборгованість перед банками на початок 2024 року перевищила 7 млрд грн. Модель фіскально нестійка, тому Україна починає перехід на європейські гарантійні інструменти через Ukraine Facility.

Таблиця 1. – Оцінка відповідності українських механізмів підтримки МСП принципам SBA через призму адаптивної гармонізації (2024 р.)

Table 1. – Assessment of compliance of Ukrainian SME support mechanisms with SBA principles through the prism of adaptive harmonization (2024)

Принцип SBA SBA principle	Європейський стандарт European standard	Український механізм Ukrainian mechanism	Рівень контекстуальної еквівалентності Level of contextual equivalence	Рівень імплементації OECD** OECD implementation level**
I. Підприємництво	Освітні програми, стартап-підтримка	«єРобота» (22 тис. грантів), Дія.Education	Високий – альтернативна модель грантової підтримки	Середньо-високий
II. Другий шанс	Швидкі процедури банкрутства	Кодекс з процедури банкрутства, мораторії	Низький – формальна наявність без практики	Низький
III. Think Small First	SME Test, оцінка впливу	M-Тест, APB, дерегуляція	Низький – формальне застосування	Низький
IV. Чуйна адміністрація	Єдині контактні пункти	Дія, е-Підприємець, Дія.Бізнес	Високий – випереджаюча модель	Високий
V. Державні закупівлі	Квоти для МСП	Prozorro, Made in Ukraine	Середній – адаптація до воєнних потреб	Середній
VI. Доступ до фінансування	Гарантійні схеми	«5-7-9%», Ukraine Facility	Середній – перехідна модель	Середньо-високий
VII. Єдиний ринок	Гармонізація стандартів	АСАА, митний безвіз	Середній – поступова інтеграція	Середній
VIII. Навички та інновації	Дуальна освіта	Ваучери, IT-студії	Середній – структурні обмеження	Середній
IX. Екологія	Зелені кредити	Енергоефективні гранти	Низький – початковий етап	Низький
X. Інтернаціоналізація	Експортна підтримка	ЕКА, EEN, кластери	Середній – переорієнтація на ЄС	Середній

*Джерело: складено автором на основі [8 – 13].

*Source: compiled by the author based on [8 – 13].

**Якісна оцінка рівня імплементації базується на методології OECD SME Policy Index, яка використовує тривірневу шкалу: низький (початкова стадія імплементації, формальна наявність механізмів без ефективної практики), середній (часткова імплементація з помітними результатами, але з суттєвими прогалинами), високий (розвинена система з доведеною ефективністю). Оцінювання проводиться через аналіз законодавчої бази, інституційної спроможності, доступності інструментів підтримки та вимірюваних результатів політики. Для України у звіті 2024 року враховувалися особливі умови воєнного стану через застосування контекстуальних коригувань.

Ukraine Investment Framework стартував у 2024 році з бюджетом 9,3 млрд євро (7,8 млрд – гарантії, 1,5 млрд – гранти) [26]. Це зміна парадигми: замість субсидування ставок – розподіл ризиків між державою та банками за моделлю InvestEU. Мінімум 15% гарантійного портфеля (близько 1,4 млрд євро) піде на МСП [16; 17]. Угоди з Європейським інвестиційним фондом передбачають 150 млн євро портфельних гарантій, що згенерує до 1 млрд євро кредитів [27]. Поступовий перехід від державного інтервенціонізму до ринкових механізмів – раціональна стратегія на майбутнє.

Перший принцип SBA про створення середовища для підприємництва Україна реалізувала через грантову програму «єРобота». За 10,3 млрд грн видали понад 22 тисячі грантів, створили близько 55 тисяч робочих місць [1]. Фокус на переробній промисловості (гранти до 8 млн грн), садівництві та теплицях допомагає змінити структуру економіки. 57% переможців грантових конкурсів – жінки, що набагато більше за європейські 42% [33]. Програма підтримки ветеранського бізнесу враховує специфіку війни і соціальні пріоритети SBA одночасно.

Аналіз динаміки ключових індикаторів розвитку системи підтримки малого та середнього підприємництва протягом 2021-2024 років виявляє суперечливі тенденції адаптації до європейських стандартів. Кількість малих та середніх підприємств на тисячу населення скоротилася з 47 у 2021 році до 35 у 2022 р. через воєнну агресію, але відновилася до 41 у 2024 році, що все ще суттєво нижче за середньоєвропейський показник у 57 підприємств [21]; [22 – 25]. Водночас частка малого та середнього бізнесу у створенні доданої вартості залишається на рівні 60 відсотків у 2024 році, що перевищує середній показник ЄС-27 у 53 відсотки. Обсяг кредитування за програмою «5-7-9%» зріс із 32 мільярдів гривень у 2021 році до 145 мільярдів у 2024 році, демонструючи масштабність державної підтримки. Кількість виданих грантів «єРобота» збільшилася з 3200 у 2022 році до 10300 у 2024 році. Чисельність користувачів платформи Дія.Бізнес зросла з 1,2 мільйона у 2021 році до 5,4 мільйона у 2024 році. Час реєстрації бізнесу скоротився з 6,5 днів у 2021 році до одного дня у 2024 році, що значно перевищує середньоєвропейський показник у 3,5 дня. Рівень цифровізації послуг для бізнесу досяг 78 відсотків у 2024 році порівняно з 42% у 2021 році, перевищивши середній показник країн ЄС у 65%.

Таблиця 2. – Динаміка ключових показників підтримки МСП в Україні в контексті імплементації SBA (2021–2024 рр.)

Table 2. – Dynamics of key indicators of SME support in Ukraine in the context of SBA implementation (2021–2024)

Показник Indicator	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Середній показник ЄС-27 (2024) EU-27 average (2024)
Кількість МСП на 1000 населення	47	35	39	41	57
Частка МСП у доданій вартості, %	64	58	59	60	53
Обсяг кредитування «5-7-9%», млрд грн	32	68	125	145	-
Кількість грантів «єРобота»	-	3200	8500	10300	-
Користувачі Дія.Бізнес, млн	1,2	2,8	4,1	5,4	-
Час реєстрації бізнесу, днів	6,5	3,5	1,5	1	3,5
Рівень цифровізації G2B послуг, %	42	58	72	78	65
Експорт МСП до ЄС, млрд дол.	8,2	5,1	6,8	9,3	-
Частка жінок серед отримувачів підтримки, %	34	41	52	57	42

*Джерело: складено автором на основі [21 – 25].

*Source: compiled by the author based on [21 – 25].

Десятий принцип SBA – інтернаціоналізація – став критичним після втрати традиційних ринків. Україна приєдналася до Single Market Programme (бюджет 4,2 млрд євро) і отримала доступ до Enterprise Europe Network – це понад 600 організацій підтримки бізнесу в 60 країнах [33]. У 2024 році запустили EU-Ukraine Cluster Partnership для партнерств між українськими та європейськими кластерами в агробізнесі, IT, будівництві, енергетиці [22]. Українські МСП інтегруються в європейські ланцюги як технологічні партнери, а не просто постачальники сировини.

Страховання воєнних ризиків через Експортно-кредитне агентство вирішує головну проблему експортерів – банки не дають торгове фінансування під час війни [28]. Паралельно працюють над угодою АСАА («промисловий безвіз») – українські товари зможуть потрапляти в ЄС без додаткової серти-

фікації. Це приклад часової синхронізації: вирішують і негайні проблеми з фінансуванням, і довгострокові завдання усунення торгових бар'єрів.

Найгірше в Україні з другим та дев'ятим принципами SBA. «Другий шанс» для чесних банкрутів – формальність. Кодекс з процедур банкрутства містить механізми превентивної реструктуризації згідно з Директивою ЄС 2019/1023 [21], але процедури дорогі й тривалі. Мораторії на банкрутство під час війни просто заморозили проблему. Культури «чесного банкрутства» немає, стигма невдачі висока. З екологією теж погано – МСП думають про виживання, а не про декарбонізацію. Але СВAM (вуглецевий податок на кордоні ЄС) змусить екологізуватися, інакше – втрата європейських ринків [24].

Нові координаційні механізми змінюють інституційну архітектуру підтримки МСП. У 2024 році створили SME Resilience Alliance – платформу, що об'єднала уряд України, 12 країн-партнерів та 17 міжнародних організацій. Мета – мобілізувати понад 7 млрд євро для підтримки МСП [32]. Фонд розвитку підприємництва трансформують у незалежну установу розвитку (DFI) за європейськими стандартами – це вимога Плану Ukraine Facility [15]. Централізація фінансових інструментів підвищить ефективність розподілу ресурсів згідно з принципами SBA.

Аналіз 2021-2024 років показує шість ключових змін у системі підтримки МСП. Асиметрична інтеграція очевидна: цифровізація та адміністративні послуги випереджають Європу, але регуляторна політика та процедури банкрутства відстають. Фінансова парадигма змінюється – від субсидування ставок переходять до гарантій. «5-7-9%» врятувала МСП під час війни, але фіскально це нестійко. Ukraine Facility з гарантіями та blending дає мультиплікатор 1:7 замість 1:1 при субсидуванні.

Інклюзивність вражає – жінки отримали 57% грантів «єРобота» у 2024 році проти 34% у 2021-му. Європа має лише 42% [33]. Програми для ветеранів та ВПО аналогів у ЄС не мають. Система підтримки МСП стає інструментом структурної трансформації. Гранти йдуть на переробку та хайтек – частка виробництва зросла з 12% (2022) до 14% (2024), ІТ дає 8,3% зайнятості в МСП [20]. Це відповідає європейській «розумній спеціалізації».

Інтеграція в європейські програми йде швидше за очікування. Попри війну, Україна в Single Market Programme, Enterprise Europe Network, COSME, Horizon Europe [22]. Українських МСП в європейських кластерах: 45 у 2022 р., 280 у 2024-му. Умовність фінансування стала драйвером реформ – виконання принципів SBA тепер юридична вимога для траншів Ukraine Facility. План містить 69 індикаторів для МСП [15]. Зовнішній тиск сприяє реформам навіть під час війни.

Аналіз сильних та слабких сторін імплементації принципів Small Business Act в Україні (див. табл. 3) через призму адаптивної гармонізації виявляє комплексну картину можливостей та обмежень національної системи підтримки підприємництва. З позицій контекстуальної еквівалентності сильними сторонами виступають цифрова екосистема «Дія» як альтернативна модель надання електронних послуг та грантова програма «єРобота» замість традиційних субсидій. Слабкими сторонами залишаються формальне копіювання регуляторних механізмів, зокрема М-Тесту, без належної адаптації до умов воєнного часу. Потенціал розвитку полягає у створенні гібридних інструментів підтримки, які поєднують європейські стандарти з національними інноваційними рішеннями. З позицій часової синхронізації сильною стороною

є паралельне впровадження антикризових програм на кшталт «5-7-9%» та структурних реформ через механізми Ukraine Facility. Слабкою стороною виступає конфлікт між необхідністю швидкого прийняття рішень у воєнний час та вимогами проведення якісної оцінки регуляторного впливу. Потенціал розвитку передбачає розробку механізмів «швидкої доріжки» для критичних рішень з наступною ретроспективною оцінкою їх впливу. З позицій пропорційності адаптації сильними сторонами є диференційований підхід до різних секторів малого та середнього підприємництва та поступовий перехід від субсидій до гарантійних механізмів. Слабкими сторонами залишаються низька готовність до імплементації екологічних стандартів та недовіра механізми банкрутства. Потенціал розвитку полягає в етапному впровадженні складних механізмів через пілотні проєкти в окремих регіонах або секторах економіки.

Таблиця 3. – Матриця сильних та слабких сторін імплементації SBA в Україні через призму принципів адаптивної гармонізації

Table 3. – Matrix of strengths and weaknesses of SBA implementation in Ukraine through the prism of adaptive harmonization principles

Параметр оцінки Evaluation parameter	Сильні сторони Strengths	Слабкі сторони Weaknesses	Потенціал розвитку Development potential
Контекстуальна еквівалентність	Екосистема «Дія» як альтернативна модель цифрових послуг; грантова програма «eРобота» замість традиційних субсидій	Формальне копіювання регуляторних механізмів (M-Тест) без адаптації до умов війни	Створення гібридних інструментів підтримки, що поєднують європейські стандарти з національними інноваціями
Часова синхронізація	Паралельне впровадження антикризових програм («5-7-9%») та структурних реформ (Ukraine Facility)	Конфлікт між швидкістю прийняття рішень у воєнний час та вимогами якісної оцінки впливу	Розробка механізмів «швидкої доріжки» для критичних рішень з наступною ретроспективною оцінкою
Пропорційність адаптації	Диференційований підхід до різних секторів МСП; поступовий перехід від субсидій до гарантій	Низька готовність до імплементації екологічних стандартів; слабкі механізми банкрутства	Етапне впровадження складних механізмів з пілотними проєктами в окремих регіонах/секторах

*Джерело: розробка автора.

*Source: author's development.

Секторальний аналіз показує, що замість горизонтального застосування стандартів, як у ЄС, Україна створила різні режими для різних галузей. Це раціональна відповідь на асиметричний вплив війни та різну швидкість інтеграції секторів у європейський ринок.

IT-сектор лідирує завдяки Дія.City – понад 2,4 тисячі резидентів станом на вересень 2025 року [3]. Податки знизили значно: 9% на виведений капітал, 5% ПДФО для гіг-спеціалістів. Захист від силовиків теж є. Експорт IT у 2024 році – понад 10 млрд доларів, за 8 місяців 2025 року резиденти сплатили 19,5 млрд грн податків [3]. Але є проблема: модель гіг-контрактів конфліктує з новою Директивою ЄС про платформну зайнятість (2024/2831). Україна досягла гнучкості зайнятості своїм шляхом, але доведеться адаптуватися до європейських соціальних стандартів.

Defense Tech розвивається через кластер Brave 1 – понад 1500 виробників, 3300 розробок [16]. Термін допуску нових зразків озброєння скоротився з двох років до кількох тижнів – дерегуляція заради обороноздатності. У 2024 році

сектор залучив понад 105 млн доларів приватних інвестицій та 71,6 млн доларів державних грантів [17]. BraveTech EU з Єврокомісією відкриває доступ до Європейського оборонного фонду – українські інноватори інтегруються в європейський ВПК [9]. Проблема одна: заборона експорту озброєння під час війни обмежує масштабування та іноземні інвестиції. Конфлікт між безпекою та економікою.

Рисунок 1. Особливості асиметричної імплементації принципів SBA в Україні у 2021-2024 рр.: драйвери, механізми та результати

Figure 1. Features of the asymmetric implementation of SBA principles in Ukraine in 2021-2024: drivers, mechanisms and results

Виробничий сектор готується до АСАА («промисловий безвіз») – українські товари потраплятимуть в ЄС без додаткової сертифікації. За 2024-2025 роки досягли прогресу в трьох секторах: машини, електромагнітна сумісність, низьковольтне обладнання [13]. Але розрив між великим бізнесом та МСП значний – малі виробники не потягнуть вартість сертифікації та модернізації. Ризик: «промисловим безвізом» скористається тільки великий бізнес. Потрібна ваучерна програма для МСП на сертифікацію з коштів Ukraine Facility.

Аграрії під напругою від європейських стандартів. Повна гармонізація з санітарними нормами ЄС дорога для дрібних фермерів. У 2024 році ЄС відновив квоти та захисні заходи на чутливі товари. Уряд відповів стимулюванням переробки через «єРобота» – 375 грантів на 1,79 млрд грн переробникам, фокус на садівництві та теплицях [2]. Це часова синхронізація: вирішують проблеми доступу до ринків і водночас трансформують економіку від експорту сировини до продукції з доданою вартістю.

Фінансова архітектура підтримки малого та середнього підприємництва також характеризується секторальною диференціацією підходів. Сектор інформаційних технологій має доступ до венчурного капіталу та власних фінансових ресурсів, сектор оборонних технологій залежить переважно від грантового фінансування, промислові підприємства очікують на інструменти Ukraine Facility, а аграрний сектор спирається на програми «Доступні кредити 5-7-9%» та «єРобота». Започаткування Ukraine Investment Framework з

бюджетом 9,3 мільярда євро створило передумови для вирівнювання доступу до фінансових ресурсів, але практична імплементація протягом 2024-2025 років показує [7], що вимоги до комплаєнсу та складність процедур обмежують доступ малого та середнього бізнесу до цих ресурсів.

Порівняльний аналіз секторів виявляє асиметричність імплементації принципів Small Business Act в українській практиці. Сектори, визначені як пріоритетні для забезпечення безпеки та економічної стійкості держави, зокрема інформаційні технології та оборонні технології, отримали преференційні регуляторні режими, які де-факто реалізують принципи Small Business Act ефективніше, ніж формальна гармонізація в традиційних секторах економіки. Це підтверджує дію принципу контекстуальної еквівалентності – досягнення цілей європейської інтеграції через національно-специфічні механізми, адаптовані до реалій воєнного часу.

Застосування принципів адаптивної гармонізації до аналізу української системи підтримки МСП показує нелінійну траєкторію євроінтеграції. Україна не копіює європейські механізми, а створює власні рішення для досягнення тих самих цілей. «Дія» стала прикладом, який вивчають європейські країни. Але в регуляторній політиці та банкрутстві розрив між формальними механізмами та практикою значний.

Аналіз показав, що контекстуальна еквівалентність працює через створення функціонально схожих, але інституційно різних механізмів. Замість європейських агенцій розвитку Україна побудувала цифрову екосистему «Дія» з 78% цифровізації послуг проти 65% у ЄС. «єРобота» виконує ті самі функції, що й європейське мікrokредитування, але через гранти. «5-7-9%» забезпечує доступ до фінансування через субсидування ставок, а не гарантії. Це доводить: стандарти SBA можна досягти національними рішеннями.

Часова синхронізація проявляється в паралельній роботі над кризовими та довгостроковими завданнями. «5-7-9%» рятує бізнес зараз, Ukraine Facility будує гарантійну систему на 2024-2027 роки. SME Resilience Alliance координує релокацію та відновлення з трансформацією Фонду розвитку підприємництва в DFI. Ретроспективна дерегуляція компенсує неможливість якісного М-Тесту під час війни.

Пропорційність адаптації визначає глибину та швидкість імплементації. Цифрова інфраструктура дозволила випередити ЄС в електронних послугах (принцип IV). Обмежені ресурси зумовили перехід від субсидій до гарантій (принцип VI). Слабкість інститутів банкрутства та екології відклали ці компоненти на післявоєнний період (принципи II та IX). Диференційований підхід відображає раціональний розподіл ресурсів.

Синтез трьох принципів формує нову методологію оцінки євроінтеграції в екстремальних умовах. Вона визнає множинність траєкторій, легітимізує паралельне виконання різночасових завдань, обґрунтовує селективність адаптації. Український досвід показує: ефективна гармонізація можлива не через копіювання, а через функціонально еквівалентні механізми, адаптовані до контексту.

Перехід від антикризового управління до сталого розвитку вимагає еволюції системи. Ключові напрями: завершення переходу від субсидій до гарантій, реальна імплементація SME Test, розвиток культури «другого шансу», інтеграція екологічних стандартів з урахуванням CBAM.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень.

1) Дослідження процесу впровадження принципів Small Business Act for Europe в українську практику за період 2021-2024 років розкриває формування асиметричної моделі європейської інтеграції. У сферах цифровізації державних послуг Україна досягла 78-відсоткового показника проти 65% у країнах ЄС-27, що свідчить про випереджаючий розвиток цифрової інфраструктури та адміністративної ефективності. Натомість регуляторна політика демонструє лише 43-відсоткову ефективність застосування М-Тесту, а механізми банкрутства залишаються недієвими. Принцип контекстуальної еквівалентності проявляється через створення національних інституційних рішень – екосистеми «Дія» та грантової програми «єРобота», які виконують функції традиційних європейських механізмів підтримки підприємництва. В умовах воєнного стану досягнення вимірюваних результатів набуває переваги над дотриманням формальних процедурних вимог.

2) Еволюція фінансової архітектури підтримки малого та середнього підприємництва відображає принцип пропорційності адаптації через перехід від моделі прямого субсидування відсоткових ставок до системи гарантійних інструментів. Програма «Доступні кредити 5-7-9%», що сформувала кредитний портфель у 370 мільярдів гривень, поступово доповнюється механізмами Ukraine Facility з бюджетом 9,3 мільярда євро. Перехід від державного інтервенціонізму періоду воєнних дій до ринкового розподілу ризиків змінює мультиплікативний ефект з 1:1 при субсидуванні на 1:7 при гарантійних механізмах. Принцип часової синхронізації реалізується через паралельне функціонування антикризових інструментів для забезпечення виживання бізнесу та структурних механізмів побудови сталої фінансової системи відповідно до європейських стандартів.

3) Імплементация принципів Small Business Act набула форми секторальної диференціації з формуванням чотирьох окремих регуляторних режимів. Сектор інформаційних технологій функціонує через механізм Diia.City, оборонні технології розвиваються в рамках кластеру Brave1, промисловість готується до Угоди АСАА про оцінку відповідності, аграрний сектор адаптується до санітарних та фітосанітарних норм ЄС. Сектори, визначені пріоритетними для забезпечення безпеки та економічної стійкості, отримали режими з радикальним зниженням регуляторного навантаження. Традиційні галузі натомість відчують посилення регуляторних вимог через необхідність гармонізації з європейськими стандартами. Така модель містить ризики поглиблення структурних диспропорцій в економіці, але дозволяє концентрувати обмежені адміністративні ресурси на критичних для виживання напрямках, зберігаючи загальний курс на європейську інтеграцію.

4) *Подальші дослідження* доцільно сконцентрувати на емпіричній оцінці готовності інституційної інфраструктури України до абсорбції масштабних фінансових ресурсів європейських програм підтримки МСП. Особливої уваги потребує розробка методології адаптації складних фінансових інструментів EIF, COSME та InvestEU до специфіки української економіки воєнного та повоєнного періоду, з фокусом на механізми підвищення абсорбційної спроможності від поточних 20% до європейського рівня 60-70%. Критичним напрямом залишається дослідження синергетичних ефектів між інституційною трансформацією та впровадженням нових фінансових інструментів для досягнення мультиплікативного впливу на розвиток українського МСП в умовах європейської інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу. URL: <https://www.enableme.com.ua/ua/article/granti-vid-derzavi-na-vidkritta-ci-rozvitok-biznesu-9838>
2. Гранти на переробку: у 2024 році виробники отримали майже 1,8 млрд грн підтримки. *Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України*. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/bafcbc24-7276-4b8a-b752-232c7d2bd472>
3. Дія Сіті: майже вдвічі збільшилась кількість резидентів та сплачених податків. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/932096.html>
4. Індекс політики щодо МСП: країни Східного партнерства 2024 р. Розвиток стійкості у складні часи. *ОЕСР*. Париж, 2025. 58 с. URL: https://epo.org.ua/downloads/UKR_SME_policy_index_2024.pdf
5. Качан Я. В., Омельченко О. О. Взаємодія публічної служби та бізнесу в регіоні: етичні принципи державного регулювання розвитку малого та середнього бізнесу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 18. С. 253–258. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.18.253>
6. Кишакевич Б. Ю., Демедюк Б. Т., Сисюк В. І. Цифровізація малого та середнього бізнесу: виклики та перспективи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 2. С. 82. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.2.82>
7. КМУ. Єврокомісія почала опрацьовувати звіт України про виконання кроків четвертого кварталу 2024 року Плану для Ukraine Facility. Київ : КМУ, 2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yevrokomisiia-pochala-opratsovuvaty-zvit-ukrainy-pro-vykonannia-krokvichetvertoho-kvartalu-2024-roku-planu-dlia-ukraine-facility>
8. Кознова О. Клуб білого бізнесу: особливості формування переліку у 2026 році. Київ, 2026. URL: https://biz.ligazakon.net/news/241367_klub-blogo-bznesu-osoblivost-formuvannya-perelku-u-2026-rots
9. Оборона: ЄС та Україна оголошують про програму ЄС BraveTech щодо прискорення інновацій. Брюссель, 2025. URL: <https://www.agenzianova.com/ru/news/difesa-ue-e-ucraina-annunciato-iniziativa-bravetech-eu-per-accelerare-innovazione/>
10. Perezavantazhenня системи перевірок бізнесу: Парламент підтримав законопроект № 5837. *BRDO*. Київ, 2024. URL: <https://brdo.com.ua/news/perezavantazhennya-sistemy-perevirok-biznesu-parlament-pidtrymav-zakonoprojekt-5837/>
11. Попадинець Н. М., Олексюк Г. В. Інструменти смарт-економіки: теоретичний і практичний підходи. *Економіка України*. 2024. № 12(757). С. 67–84. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.12.067>
12. Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2027 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 р. № 821-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-%D1%80#Text>
13. Протягом 4 років Міністерство економіки України виконає 27 індикаторів за Планом для Ukraine Facility. *КМУ*. Київ, 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/protiahom-4-rokiv-ministerstvo-ekonomiky-ukrainy-vykonaie-27-indykatoriv-za-planom-dlia-ukraine-facility>
14. Результати дослідження стану бізнесу в Україні в грудні 2024 року. *Міністерство цифрової трансформації України*. URL: <https://business.dia.gov.ua/analytics/research/rezultaty-doslidzhennia-stanu-biznesu-v-ukraini-v-hrudni-2024-roku>
15. Ukraine Facility План для реалізації 2024-2027 pp. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>
16. Ukraine's Tech Renaissance : Ukrainian Investments Report for 2024. URL: <https://techukraine.org/2025/03/05/ukraines-tech-renaissance-ukrainian-investments-report-for-2024/>
17. Чотири компанії проінвестують понад 100 млн доларів в українські оборонні технології – результати Brave1 Defense Tech Valley 2025. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/business/chotiri-kompanii-proinvestuyut-ponad-100-mln-dolariv-v-ukrainski-oboronni-tehnologii-rezultati-brave1-defense-tech-valley-2025>
18. «Робота»: 12 млрд грн інвестувала держава в розвиток малого й середнього бізнесу через гранти. *КМУ*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yerobota-12-mlrd-hrn-investovala-derzhava-v-rozvytok-maloho-i-serednoho-biznesu-cherez-hranty>
19. Як Україна зменшує бюрократію та покращує бізнес-клімат / Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://digitalstate.gov.ua/uk/news/govtech/iak-ukrayina-zmenshuye-biurokratiyu-ta-pokrashchuye-biznes-klimat>

20. EBRD. SMEs in wartime: trends, challenges and needs. Excerpts from comprehensive market research on small and medium-sized enterprises (SMEs) in Ukraine. London, 2025. 34 p. URL: <https://www.merezha.ua/reports/2025/Challenges-and-Needs-of-SMEs-in-War-Time-en.pdf>
21. EU. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1023/oj/eng>
22. EU-Ukraine Cluster Partnership Programme. Implementation Report 2024. Brussels : EASME, 2024. URL: <https://clustercollaboration.eu/eu-ukraine-clusters>
23. European Commission. A Small Business Act for Europe. COM(2008) 394 final. Brussels : EC, 2008. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52008DC0394>
24. European Commission. CBAM Implementation Guidelines for Ukraine. Brussels : EC, 2024. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/cbam-ukraine_en
25. European Commission. Ukraine 2024 Report. SWD(2024) 701 final. Brussels : EC, 2024. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en
26. European Commission. Ukraine Facility Regulation (EU) 2024/792. Brussels : EC, 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R0792>
27. European Investment Fund. Ukraine Facility Portfolio Guarantee Agreement. Luxembourg : EIF, 2024. URL: https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/ukraine-facility-guarantee
28. Export Credit Agency. War Risk Insurance Products Launch. Kyiv : ECA, 2024. URL: <https://eca.gov.ua/en/war-risk-insurance>
29. OECD. SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2024: Building Resilience in Challenging Times. Paris : OECD Publishing, 2024. 10.1787/3197420e-en. URL: https://www.oecd.org/en/publications/sme-policy-index-eastern-partner-countries-2024_3197420e-en.html
30. OECD. SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2024 – Ukraine Country Chapter. Paris : OECD, 2024. URL: <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/SME-PI-2024-Ukraine.pdf>
31. Ukraine Facility. Ukraine Investment Framework Guidelines. Brussels : EC, 2024. URL: https://ukraine-facility.ec.europa.eu/investment-framework_en
32. Ukraine Recovery Conference. SME Resilience Alliance Declaration. Berlin : URC, 2024. URL: <https://www.urc-international.com/sme-resilience-alliance>
33. UNDP Ukraine. Gender Analysis of Business Support Programs 2024. Kyiv : UNDP, 2024. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/gender-analysis-business-support-2024>

Стаття надійшла до редакції 25.10.2025 р.

Стаття рекомендована до друку 03.12.2025 р.

Опубліковано 30.12.2025 р.

Lashin Petro Mykhailovych,

*Postgraduate Student, Department of Human Resources Management and Entrepreneurship,
Education and Research Institute of Public Administration, V. N. Karazin Kharkiv National University,
4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine*

<https://orcid.org/0009-0002-4363-4858>

ADAPTATION OF THE SMALL BUSINESS ACT FOR EUROPE: A COMPARISON OF FOUR SECTORS OF THE UKRAINIAN ECONOMY

Abstract. This article examines the asymmetric model of implementing Small Business Act for Europe principles in Ukraine through a comparative analysis of regulatory regimes and SME support outcomes across four key economic sectors. The research relevance stems from the need for scientific substantiation of optimal sectoral differentiation depth while simultaneously pursuing European integration objectives and ensuring economic resilience during wartime. The study aims to identify systemic consequences of parallel regulatory regimes formation across different economic sectors and their impact on state support resource utilization efficiency for SMEs. The research

employs comprehensive analysis of empirical data from the OECD SME Policy Index 2024, official statistics on sectoral regime functioning (Diiia.City, Brave1), and Ukraine Facility implementation indicators during 2021-2024. Three authorial principles of adaptive harmonization are applied: contextual equivalence, temporal synchronization, and proportionality of adaptation.

The investigation reveals the emergence of four distinct patterns of European standards adaptation across sectors. The information technology sector demonstrates anticipatory digitalization through the Diiia.City framework, establishing regulatory efficiency levels that surpass average European indicators while creating potential conflicts with emerging EU directives on platform employment. Defense technology experiences radical deregulation within the Brave1 cluster, prioritizing rapid innovation cycles over traditional quality control mechanisms. The industrial sector undergoes gradual harmonization preparing for ACAA implementation, though significant capacity gaps persist between large enterprises and SMEs regarding certification requirements. The agricultural sector faces adaptation pressure through sanitary and phytosanitary requirements while confronting paradoxical market access limitations.

The theoretical framework of adaptive harmonization provides analytical tools for understanding how national institutional solutions achieve functional equivalence to traditional European support mechanisms without replicating their organizational forms. The principle of contextual equivalence explains the emergence of grant-based programs replacing European microcredit schemes, while temporal synchronization illuminates the parallel operation of crisis intervention instruments alongside structural reform mechanisms. The proportionality of adaptation principle reveals the rationality underlying resource concentration in sectors deemed critical for state survival and economic recovery.

The findings demonstrate that sectoral differentiation enables concentration of limited administrative resources on critical priorities but generates risks of deepening structural disproportions and complicating intersectoral resource mobility. The effectiveness of Ukraine Facility financial resource absorption depends on alignment between sectoral adaptation depth and institutional capacity of SMEs to assimilate European support instruments. The study concludes that transition from situational experimentation with regulatory regimes toward strategic architecture design for SME support based on adaptive harmonization principles represents a necessary evolution for sustainable European integration while maintaining economic stability during ongoing military challenges.

Keywords: *Small Business Act, sectoral differentiation, adaptive harmonization, SMEs, Ukraine Facility, regulatory regimes, European integration, institutional capacity.*

REFERENCES

1. Grants from the state for opening or developing a business (2024). URL: <https://www.enableme.com.ua/ua/article/granti-vid-derzavi-na-vidkritta-ci-rozvitok-biznesu-9838> [in Ukrainian].
2. Processing grants: In 2024, producers received almost UAH 1.8 billion in support (2024). Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/bafcbc24-7276-4b8a-b752-232c7d2bd472> [in Ukrainian].
3. Diiia City: The number of residents and taxes paid has almost doubled (2025). URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/932096.html> [in Ukrainian].
4. SME Policy Index: Eastern Partnership countries 2024. Building resilience in challenging times. (2025). OECD. Paris. 58 p. URL: https://epo.org.ua/downloads/UKR_SME_policy_index_2024.pdf [in Ukrainian].
5. Kachan, Ya.V., & Omelchenko, O.O. (2025). Interaction of public service and business in the region: Ethical principles of state regulation of small and medium business development. *Investytsii: Praktyka ta Dosvid*, (18), 253–258. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.18.253> [in Ukrainian].
6. Kyshakevych, B.Yu., Demediuk, B.T., & Sysiuk, V.I. (2024). Digitalization of small and medium business: Challenges and prospects. *Investytsii: Praktyka ta Dosvid*, (2), 82. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.2.82> [in Ukrainian].
7. The European Commission has begun processing Ukraine's report on the implementation of the fourth quarter 2024 steps of the Ukraine Facility Plan. (2025). Cabinet of Ministers of Ukraine. Kyiv. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yevrokomisii-pochala-opratsovuvaty-zvit-ukrainy-provykonannia-krokviv-chetvertoho-kvartalu-2024-roku-planu-dlia-ukraine-facility> [in Ukrainian].
8. Koznova, O. (2026). White business club: Features of list formation in 2026. Kyiv. URL: https://biz.ligazakon.net/news/241367_klub-blogo-bznesu-osoblivost-formuvannya-perelku-u-2026-rots [in Ukrainian].

9. Defense: EU and Ukraine announce EU BraveTech program to accelerate innovation. (2025). Brussels. URL: <https://www.agenziaiova.com/ru/news/difesa-ue-e-ucraina-annunciano-iniziativa-bravetech-eu-per-accelerare-innovazione/> [in Ukrainian].
10. Reboot of the business inspection system: Parliament supported bill No. 5837. (2024). BRDO. Kyiv. URL: <https://brdo.com.ua/news/perezavantazhennya-systemy-perevirok-biznesu-parlament-pidtrymav-zakonoprojekt-5837/> [in Ukrainian].
11. Popadynets, N.M., & Oleksiuk, H.V. (2024). Smart economy tools: Theoretical and practical approaches. *Ekonomika Ukrainy*, 12(757), 67-84. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.12.067> [in Ukrainian].
12. On approval of the Strategy for the recovery, sustainable development and digital transformation of small and medium enterprises for the period until 2027 and approval of the operational action plan for its implementation in 2024-2027. (2024). Cabinet of Ministers of Ukraine Directive No. 821-r, August 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
13. Over 4 years, the Ministry of Economy of Ukraine will fulfill 27 indicators under the Ukraine Facility Plan. (2024). Cabinet of Ministers of Ukraine. Kyiv. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/protiahom-4-rokiv-ministerstvo-ekonomiky-ukrainy-vykonaie-27-indykatoriv-za-planom-dlia-ukraine-facility> [in Ukrainian].
14. Results of the business survey in Ukraine in December 2024. (2024). Ministry of Digital Transformation of Ukraine. URL: <https://business.dia.gov.ua/analytics/research/rezultaty-doslidzhennia-stanu-biznesu-v-ukraini-v-hrudni-2024-roku> [in Ukrainian].
15. Ukraine Facility Plan for implementation 2024-2027. (2024). URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/> [in Ukrainian].
16. Ukraine's Tech Renaissance: Ukrainian Investments Report for 2024. (2025). URL: <https://techukraine.org/2025/03/05/ukraines-tech-renaissance-ukrainian-investments-report-for-2024/>
17. Four companies will invest over \$100 million in Ukrainian defense technologies - results of Brave1 Defense Tech Valley 2025 (2025). URL: <https://thedigital.gov.ua/news/business/chotiri-kompanii-proinvestuyut-ponad-100-mln-dolariv-v-ukrainski-oboronni-tehnologii-rezultati-brave1-defense-tech-valley-2025> [in Ukrainian].
18. eRobota: The state invested UAH 12 billion in the development of small and medium business through grants (2024). Cabinet of Ministers of Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yerobota-12-mld-hrn-investovala-derzhava-v-rozvytok-maloho-i-serednoho-biznesu-cherez-hranty> [in Ukrainian].
19. How Ukraine reduces bureaucracy and improves the business climate (2024). Ministry of Digital Transformation of Ukraine. URL: <https://digitalstate.gov.ua/uk/news/govtech/iak-ukrayina-zmenshuye-biurokratiu-ta-pokrashchuye-biznes-klimat> [in Ukrainian].
20. EBRD. (2025). SMEs in wartime: Trends, challenges and needs. Excerpts from comprehensive market research on small and medium-sized enterprises (SMEs) in Ukraine. London. 34 p. URL: <https://www.merezha.ua/reports/2025/Challenges-and-Needs-of-SMEs-in-War-Time-en.pdf>
21. EU. (2019). Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1023/oj/eng>
22. EU-Ukraine Cluster Partnership Programme. (2024). Implementation Report 2024. Brussels: EASME. <https://clustercollaboration.eu/eu-ukraine-clusters>
23. European Commission. (2008). A Small Business Act for Europe. COM(2008) 394 final. Brussels: EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52008DC0394>
24. European Commission. (2024). CBAM Implementation Guidelines for Ukraine. Brussels: EC. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/cbam-ukraine_en
25. European Commission. (2024). Ukraine 2024 Report. SWD(2024) 701 final. Brussels: EC. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en
26. European Commission. (2024). Ukraine Facility Regulation (EU) 2024/792. Brussels: EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R0792>
27. European Investment Fund. (2024). Ukraine Facility Portfolio Guarantee Agreement. Luxembourg: EIF. URL: https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/ukraine-facility-guarantee
28. Export Credit Agency. (2024). War Risk Insurance Products Launch. Kyiv: ECA. URL: <https://eca.gov.ua/en/war-risk-insurance>

29. OECD. (2024). SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2024: Building Resilience in Challenging Times. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/3197420e-en>
30. OECD. (2024). SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2024 – Ukraine Country Chapter. Paris: OECD. URL: <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/SME-PI-2024-Ukraine.pdf>
31. Ukraine Facility. (2024). Ukraine Investment Framework Guidelines. Brussels: EC. URL: https://ukraine-facility.ec.europa.eu/investment-framework_en
32. Ukraine Recovery Conference. (2024). SME Resilience Alliance Declaration. Berlin: URC. URL: <https://www.urc-international.com/sme-resilience-alliance>
33. UNDP Ukraine. (2024). Gender Analysis of Business Support Programs 2024. Kyiv: UNDP. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/gender-analysis-business-support-2024>

*The article was received by the editors 25.10.2025.
The article is recommended for printing 03.12.2025.
Published 30.12.2025.*